

# Overzicht Medicatie in Acute Palliatieve Situaties bij volwassen patiënten









**Aandachtspunt voor de praktijk:** blijf rustig, blijf nadenken wat de oorzaak kan zijn van de acute situatie, maak na de acute handelingen een plan voor de komende uren/dagen, evalueer het effect na maximaal 24 uur en stel zo nodig het beleid en (onderhouds)dosering bij.

Kom je er niet uit, overweeg dan overleg met een consultant palliatieve zorg via 088 - 605 14 44 (24/7 bereikbaar). De consultatie is kosteloos.

Voor de bronvermelding per indicatie, zie de bijbehorende toelichting op de werkwijze op [nhg.org/spoed](http://nhg.org/spoed).

Indicatie 	Medicatie <sup>1</sup> 	Dosering 	Werkingsnelheid/-duur 
<b>Acute levensbedreigende complicatie, bijvoorbeeld dreigende verstikking of acute heftige verbloeding<sup>1</sup></b>	<b>Acute palliatieve sedatie: Midazolam</b> 5 mg/ml; ampul 3 ml/neusspray <sup>2</sup> 2,5 mg/spray <i>(let op: ampullen en neusspray in verschillende sterktes beschikbaar)</i>	<b>Langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> 15-30 mg tot voldoende sedatie of <b>subcutaan</b> 15-30 mg (kies voor 30 mg bij dreigende acute verstikking en/of eerder benzodiazepinegebruik, bij <b>subcutane</b> toediening van 30 mg op 2 plaatsen 15 mg spuiten) of <b>nasaal</b> 15 mg (3 dosis van 2,5 mg in ieder neusgat; niet geschikt bij bloeding uit neus).	<b>Intraveneus</b> binnen 1-5 min. <b>Subcutaan</b> binnen 10 min. <b>Nasaal</b> binnen 2-3 min. <b>Duur:</b> 1-2 uur
	<b>Indien tevens pijn en/of dyspneu: Morfine</b> 10 mg/ml; ampul 1 ml	<b>Opioïdnaïeve patiënt:</b> zeer <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> of <b>subcutaan</b> 15 mg <b>Bij opioïdgebruik:</b> zeer <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> of <b>subcutaan</b> 1/3 <sup>e</sup> van (equivalente) dagdosering <sup>5</sup> (max. 30 mg).	<b>Intraveneus</b> max. na 20 min. <b>Subcutaan</b> max. na +/- 60 min. <b>Duur:</b> tot 7 uur
		Beoordeel de situatie iedere 15 minuten. Herhaal midazolam en morfine indien de patiënt niet comfortabel is. Overweeg dubbele dosering.	

Indicatie 	Medicatie <sup>1</sup> 	Dosering 	Werkingsnelheid/-duur 
<b>Acute dyspneu</b>	<b>Morfine</b> 10 mg/ml; ampul 1 ml	<b>Opioïdnaïeve patiënt:</b> <b>subcutaan</b> of zeer <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> 2,5 mg. Herhaal z.n. tot 6 dd. <b>Bij opioïdgebruik:</b> zeer <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> of <b>subcutaan</b> 1/6 <sup>e</sup> van de (equivalente) dagdosering <sup>5</sup> . Herhaal z.n. tot 6 dd.	<b>Subcutaan</b> max. na +/- 60 min. <b>Intraveneus</b> max. na 20 min. <b>Duur:</b> tot 7 uur
	<b>Zuurstof<sup>2</sup></b>	Indien beschikbaar kan zuurstof worden overwogen om rust te brengen in de acute situatie, ter overbrugging van de tijd tot werking van morfine of ter overbrugging van vervoer naar het ziekenhuis indien de patiënt dat nog wenst: 10 tot 15 liter/minuut via een non-rebreathing masker.	
	<b>Bij angst zie 'Acute angst/paniek'</b>		

Indicatie 	Medicatie <sup>1</sup> 	Dosering 	Werkingsnelheid/-duur 
Acute pijn	<b>Morfine</b> 10 mg/ml; ampul 1 ml	<b>Opioïd naïeve patiënt:</b> subcutaan, zeer <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> of <b>intramusculair</b> 5-10 mg (0,1 mg/kg), > 65 jaar of bij hartfalen 2,5-5 mg (0,05 mg/kg). Herhaal z.n. tot 6 dd. <b>Bij opioïdgebruik:</b> zeer <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> of <b>subcutaan</b> 1/6 <sup>e</sup> van de (equivalente) dagdosering <sup>5</sup> morfine. Herhaal z.n. tot 6 dd.	<b>Subcutaan/intramusculair</b> max. na +/- 60 min. <b>Intraveneus</b> max. na 20 min. <b>Duur:</b> tot 7 uur
	<b>Of Fentanyl<sup>2</sup></b> neusspray 50 microg/ spray 50 microg/ml; ampul 2 ml	<b>Bij gebruik fentanyl(pleisters):</b> overweeg bij kortdurende doorbraakpijn fentanyl neusspray 50 microg of nasaal met MAD 25 microg in elk neusgat (2 x 0,5 ml van 50 microg/ml) i.p.v. morfine. Herhaal z.n. tot 6 dd.	<b>Nasaal</b> na 12-21 min. <b>Duur:</b> 0,5-1 uur
Acuut braken <sup>6</sup>	<b>Haloperidol</b> 5 mg/ml; ampul 1 ml	<b>Subcutaan of langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> 2 dd 0,5 mg (trek 0,1 ml op met 1 ml spuit).	<b>Na</b> 10-20 min.
	<b>Indien haloperidol niet effectief: Dexamethason</b> 4 mg/ml; ampul 1 ml	<b>Subcutaan of langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> 1 dd 4-8 mg	<b>Binnen</b> 24-48 uur
Indicatie 	Medicatie <sup>1</sup> 	Dosering 	Werkingsnelheid/-duur 
Acute onrust of agressie door bijvoorbeeld een delier	<b>Haloperidol</b> 5 mg/ml; ampul 1 ml/tablet <sup>2</sup> 1 mg/drank <sup>2</sup> 2 mg/ml; 30 ml (1 druppel = 0,1 mg)	<b>Oraal, buccaal, intramusculair, subcutaan</b> of <b>langzaam<sup>3</sup> intraveneus<sup>4</sup></b> 0,5-2 mg; herhaal elke 30 minuten bij parenterale of oromucosale toediening of elke 60 minuten bij orale toediening tot effect optreedt (dagdosering parenteraal of oromucosaal max 10 mg, dagdosering oraal max 20 mg, lager nog bij ouderen). <b>Contra-indicatie:</b> ziekte van Parkinson.	<b>Na</b> 10-20 min. <b>Duur:</b> 6-8 uur
	<b>Bij angst zie 'Acute angst/paniek'</b>		
Acute angst/paniek	<b>Lorazepam<sup>7</sup></b> tablet 1 mg, 2,5 mg	<b>Oraal</b> 1-2 mg of 1,25-2,5 mg <b>NB:</b> kan ook <b>sublinguaal</b> bij slikproblemen (tablet laten smelten onder de tong).	<b>Duur:</b> 6-8 uur
Insult	<b>Diazepam<sup>2</sup></b> rectiole 5 mg/2,5 ml en 10 mg/2,5 ml	<b>Rectaal</b> 10-20 mg Herhaal z.n. na 10 minuten 1 keer.	<b>Na</b> 5-10 min. <b>Duur:</b> 20-30 min.

<sup>1</sup> Acute palliatieve sedatie kan worden toegepast als er sprake is van alle onderstaande criteria:

- Er is een acute levensbedreigende complicatie die niet oorzakelijk of symptomatisch behandeld kan worden;
- De complicatie leidt tot ondraaglijk lijden;
- De verwachting is dat de patiënt binnen enkele minuten/uren zal overlijden als gevolg van de complicatie.

<sup>2</sup> Facultatief geneesmiddel: de huisarts(engroep) of -post bepaalt welke middelen ze beschikbaar wil hebben.

<sup>3</sup> Langzaam: in 2-3 minuten; zeer langzaam: in 4-5 minuten.

<sup>4</sup> Indien intraveneuze toegang al aanwezig.

<sup>5</sup> Gebruik bij het overgaan van het ene opioïd naar het andere (opioïdrotatie) de omreken-tablet op pallialine.nl. Equivalent zijn bijvoorbeeld morfine dagdosering oraal 30 mg = morfine dagdosering subcutaan/intraveneus 10 mg = fentanyl pleister 12 microg/uur = oxycodon dagdosering oraal 20 mg.

<sup>6</sup> Aangezien metoclopramide en domperidon niet in de spoedtas zitten, worden hier in de acute situatie alleen haloperidol en indien onvoldoende effectief, dexamethason geadviseerd. Zie Pallialine richtlijn "Misselijkheid en braken" voor symptomatische behandeling van specifieke oorzaken van braken.

<sup>7</sup> Of een vergelijkbare benzodiazepine, zoals oxazepam of diazepam.